

Цетиње, 12. септембра

Тријализам се помаља на обзору, и то полако као кад сунце на истоку сподљиво извирује. Облила га је румен по лицу и ступа пред свијет као невјеста, која обара очи пред помисљу на сјутрашњи дан. Наравно, то брзо пролази, и онда се поносно назива женом.

Тријализам није сунце, зато се и не рађа на истоку, него на западу, из царевог града Беча. И не распростире лучу свијетлу као сунце, него некакве сиједе власи, као да би мјесечина била.

Све једно. Ми видимо да се нешто свијетло помаља на западу, па био то мјесец, или каква звијезда с репом. А што се стиди, нова је млада па се стиди. Кроз који дан проћи ће прва румен са лица и разбрљаће се као и свака жена. Нећете је моћи поднијети.

Први наговјештаји о тријализму у одређенијем облику потекле су у новије вријеме од Хлумецког. Затим су се ширили од уста до уста, у интимним вишим круговима. Са висине ових кругова силазила је ова идеја на ниже, међу кругове грађанске и политичке, док најзад није нашла израза у штампи. Сада већ на разним крајевима видите истакнуте поборнике њене. Још мало, па ће је прихватити и они листови, који нијесу израз хришћанских социјалиста. А ови су ти, који су ту идеју жарко притисли на груди, који чине најмоћнију странку у Аустрији, и који су устали отворено противу Мађара и мађарских претензија. То је и странка, коју покровитељује двор и чије су везе са највишим круговима ноторне.

Ми смо у претпрошлом чланку потанко описали шта се у Аустро-Угарској збива. Хоће Мађари независност од Аустрије и вију се као црви под кором, не би ли се како год извили испод притиска и превласти аустријске. Нијемци о томе пеће ни да чују и борба, која је до јако била подземна, почиње да провире из земље и да се наставља отворено пред цијелим свијетом. Нијемци би да мобилишу све немађарске народности противу Мађара. У томе смјеру заљубио се изненада Луегер, вођа хришћанских социјалиста и persona gratissima на бечкоме двору, у Румуне, и ту „ирезјелну“ своју „љубов“ излио је прије годину дана у сред Букурешта, и то тако нагло, да су се добри Румуни озбиљно поплашили од поплаве. Рачунало се, да ће Румуни слободне Румуније утицати на три милиона Румуна мађарских и ове наоштрити, кад треба, противу Мађара. Ту исту цијељ имала је и посјета аустро-угарског престолонашљедника Франца Фердинанда, коју је прије кратког времена учинио румунскоме краљу Карољу.

Словене пак мисле да задобију идејом о тријализму. Ту удницу бацају сад из Беча отворено, и бацају је преко глава мађарскијех. Од Хрватске, Славоније, Далмације, Босне и Херцеговине хоће да створе велику Хрватску, а та велика Хрватска има да буде трећи члан тријализма.

Онамо дакле Румуни, овамо Славени (Србо-Хрвати), па трећој страни Нијемци Аустрије, и тако мисле да опколе Мађаре и да их стегну. Неће ли се покорити лијепим, покушаће се ружним. Политика заокружавања Угарска водила се испонајлак и наставила се опет врло полако и опрезно. Јесу ли успјели с Румунима, не знамо, а да су успјели код Србо-Хрвата, не видимо. Ствар је још у развоју. Акција се води паралелно: у Будимпешти и око Угарске. У Будимпешти се чине напори да се Мађари укроте и уразуме, а наоколо се чине припреме, да, ако би Мађари отели цем, да их на капитулисање натјерају силом. Кад би се у том успјело, помагачи би остали на старом капиталу. Од тријализма не би било ни помена, или би био нешто на форму аустријске пан-турске касарне, да чува Мађаре у њиховом затвору, а Румуни би били предани Мађарима да их ови гњаве као и прије. Рачун је, да Мађари и даље изазивају против себе невслободних Румуна, те са те стране стално да буду опсједнути.

Како данас ствари стоје, нема много изгледа да ће се за наше дане тријализам остварити. Не вјерујемо да се на њега у Бечу озбиљно и мисли. Можда ће то доћи доцније, али за сада, изгледа нам, намјена му је да буде баук, да се Мађари поплаше и да попусте, како би и даље остали подвласни Нијемцима аустријским. Нијемци хоће по што по то да господаре, и у том циљу хоће да се послуже немађарским народностима као машицама. Ови треба да помогну да се Мађари савладају. У другим приликама служе се Мађарима противу Словена, и тако они господаре увијек. Тако су се послужили у питању анексије Босне и Херцеговине, а сад хоће да се послуже Босном и Херцеговином противу Мађара.

Помоћ немађарскијех народности Мађари нијесу заслужили, јер их ужасно даве, али у равной мјери нијесу је заслужили ни аустријски Нијемци. Мађари су криви што их даве, ови што су их бацили у каваз мађарски, и то баш у том циљу да буду дављени. Тешко је ријешити питање ко је више крив: звијер, која растрже, или онај, који је жртву бацио пред звијер у смјеру да буде растрзана. Једини одговор је, да су обије стране криве. Словени ће за то добро чинити ако

се не загрију ни за једну страну, и ако буду радили чисто за себе. Они не треба да буду противу независности Мађарске, али не смију жртвовати ни своју независност и слободу, најмање Мађарима. Хвала Богу имају и они и Румуни добре ослонце: Румуни на Румунију, Србо-Хрвати на остали српски слободни народ.

Али полако, смотрено. Нека не шире за сада руке ни Бечу ни Пешти. Могућност је да се Нијемци и Мађари споразумију, и онда ће извјесно једни или други да се свете. Све ово може да је уцјена и пријетња Мађарима.

Да сумњамо у остварење тријализма даје нам разлог колико искуство, толико и данашње стварне прилике у Аустро-Угарској. Мађари никако неће пристати на тријализам без великих јада, јер то би значило оцјељење Троједнице од Угарске и губитак фијуманског приморја за Мађаре, на које су ови грдне милионе до сад потрошили. Тријализам може се родити само из крви, а на ову се Нијемци Аустрије неће ни у ком случају за сада ријешити. Зато и рекосмо: Тријализам је за сада баук у рукама аустријских Нијемаца. Буде ли се преко сваког нашег очекивања ипак рескирао судар с Мађарима, онда јамачно неће судбине ни Аустрије, ни Угарске ријешити сами Нијемци и Мађари. Јавиће се без сумње још неко за ријеч. А докле молимо се Богу и држимо барут сув.

Кина против Русије

Спор, који је био између Кине и Јапана, завршио се тиме што је између њих закључена војна конвенција. Судећи по свима знацима, она је наперена противу Русије, те је то изазвало велико узбуђење у Русији.

Јапан се јако околио на Русију па је и пошљедњи свој спор са Кином употријебио у корист своју, гурајући Кину у рат противу Русије.

Тога ради у Кини су настале живе припреме на реорганизацији војске и на појачању флоте.

До сада је у Кини била најамничка војска, али је она распуштена и њу ће замијенити регуларна војска, увођењем опште војне обвезе. Исто тако предузети су кораци на подизању утврђења на граници према Благовјешченску.

У Санвају отворена је виша морнарска школа, бродарске радионице су проширене и предузето је грађење нових ратних бродова.

Из тога се закључује, да ће Кина ступити у акцију противу Русије за рачун Јапана, те руски листови износе потребу да се што прије приступи остварењу Тафтовог плана, који се састоји у склапању руско-америчко-кинеског савеза како би се њиме сузбиле завојевачке намјере Јапана, који се од пошљедњег рата са Русијом толико ојачао, да непрекидно ради на про-

дирању у Манџурији и тежи за новим освајањима.

Увлачење Русије у догађаје на Дальњем Истоку неминуовно би јој донијело огромне штете, јер би тиме била одстрањена од крупних догађаја који се спремају у Европи, те са зато и држи, да ће Русија, било по Тафтову плану, било иначе, учинити све, да отклони ову опасност, која јој грози на Далеком Истоку како би се што боље могла спремити за догађаје у Европи.

Срби у Турској

Срби сенатор — Хришћани и војска — Мисија Цавид паше — Шефкет паша и митрополит Вићентије — Телеграм из Гилана.

Скопље, 6. септембра

Цариградски лист „Итихад“, што на турском излази, јавља из поузданог извора, да ће се ових дана попунити 4 празна сенаторска мјеста. Говори се, да ће за сенатора бити назначен и велики везир Хилми паша, а до стране српског народа један српски наставник из „Косовског вилајета“. Позната је ствар, да је кандидат српске организације за сенатора г. Филип Ђурашковић, трговац из Пљеваља. Какав је сада и чији је овај нови кандидат наставник, није у српским круговима познато.

Изашло је службено саопштење министра војног, којим се објављује, да су већ довршени спискови војних обавезника од хришћанских народности у Турској и да ће се према томе вући коцка у најкраћем року времена. Истина, ми још увијек видимо, да међу регрутима нема ни једног хришћанина, али ипак хоћемо овом министарском службеном саопштењу да вјерујемо.

По тим списковима узете се у војску само они младићи, које су рођени од 1299. до 1304. године по турски, или од 1884. до 1889. године по нашем бројању. За сам солунски вилајет предвиђено је 42.000 регрута, а толико некако изиђеће и број за косовски, битолски и једренички вилајет. Младићи, који ступе у војску од 20 година, служиће 3 године; они оди од 22 године служиће 2 године; а они од 23 године само 1 годину. Они што су рођени прије 1299. год. биће записани у резерву и узимаће се на 25-то дневну вјежбу сваке године.

У оскудици сигурних вијести из Призрена, Баковице и Пећи, све се више праве, нарочито у Скопљу, разне комбинације поводом Цавид Пашиног похода против немирних Арнауца. Ове комбинације постоје у толико крилатије, у колико више одлази одовд војске и џебане за тамо. У четвртак се проио глас, да су побуњени Арнауци у окршају са војском, убили и самога Цавид Пашу. И ако се ова вијест није обистинила, увијек се још сумња и пагађа, јер у четвртак и петак прође поред Скопља за тамо, још два тора пјешака и велика количина џебане. У истини је пак то: да судар између војске и Арнауца траје већ неколико дана, да има доста и рањених и мртвих, да појачања једнако одлазе и да нема скоро никаквих тачних вијести о дане. Ситуација је свакако доста незгодна, и ко зна како ће се све ово свршити, јер Цавид паша је још у Призрену и до сада није могао успјети да уђе у Љуму.

Одлазећи Шефкет-паша онамад преко Биограда за Берлин, гдје је позван био да присуствује маневрима њемачке војске, изишао је на овдашњи перон, гдје су га службено дочекали са свима почастима, које му као великодостојнику и генералисимусу припадају. На станици је изашао и српски митрополит Вићентије да поздравља генералисимуса. Биљежећи то „Вардар“ надовлазе: У мјесто да у томе види само једну пријатност, тим прије што бугарски владика није изашао на добродошлицу, генералисимус је нашао за умјесније, да у оваквој прилици а са једним сиједином црквеним великодостојником и бератлијом прави шале, из рачун тога, што митрополит не зна турски. Прије свега српски је митрополит тек прије 3 године иза-

Дневне новости

Отпутовали у Никшић. Г. др. Л. Томановић, председник Министарског Савјета и г. др. Секула Дрљевић, министар правде, отпутовали су јуче прије подне у Никшић, одакле ће се данас повратити.

Допутовао. Н. Кр. В. Макс Еругод Саксонски, професор универзитета, брат саксонског краља, допутовао је прекиноћ на Цетиње, а јуче је са својим секретаром г. Алфонсом Вајнриком отпутовао у манастир Острог. Он путује ради проучавања православне цркве.

Аустријски посланик на Цетињу. Из Цариграда јављају страним листовима: „Аустро-угарски посланик, барон Гисел, именован је за посланика на Цетињу. Барон Гисел важи као најбољи познавалац Балкана“.

Отпутовао. Г. Драгољуб Мирковић, управник биоградског водовода, отпутовао је јуче у Србију. Он је, по позиву подгоричке општине, пробавио у Подгорици више од мјесец дана радећи неуморно и предано на увођењу водовода у Подгорици. За ово вријеме он је проучио све околне воде, измјерио њихову снагу и, завршујући успјешно свој рад, поднио је не само реферат, него и сам план о водоводу у Подгорици. Цијенећи његове заслуге за Подгорицу, општина подгоричка је приредила у част његову банкет и свечано га испратила, желећи да га и до године види у својој средини при руковођењу радова за подизање водовода. Боравећи на Цетињу, г. Мирковић је толико љубазан био, да је обишао и депозите цетињског водовода, разгледао их и надлежнима дао своје стручно мишљење шта се све и како има учинити да Цетиње не оскудијева у доброј води. Г. Мирковић је за вријеме свога кратког боравка оставио најљепше успомене у нашој земљи, те, желећи му срећан повратак у отаџбину, погодифемо општу жељу, ако изјавимо да га и до године видимо у нашој средини како би и овој српској и братској земљи што више користи учинио својом дубоком спремом и рјетким искуством.

Једна интерпелација. Посланик г. др. Александар Митровић у далматинском сабору управио је интерпелацију о неопходној потреби трговачког саобраћаја Боке Которске и Црне Горе како би се склопио једном трговачком уговор између Црне Горе и Аустро-Угарске.

Велеиздаја у Берану. Неколицина народних првака из Берана пропутовали су преко Црне Горе у Цариград, гдје су отишли да се жале противу насиља, која се чине српском народу. Берански кајмакам открио је међу Србима нечесову „велеиздају“, те је немилице стао да гони и затвара све угледније Србе у Берану и околини. Измишљајући завјеру, коју су Срби склопили противу њега, затворио је многе учитеље, свештенике и друге угледне Србе. Затворио је чак и сарадника младотурског листа „Земана“, Илију Јовановића, његову сестру и једну Францускињу, када су по беранској нахији путовали. Противу овога насиља беранског кајмакама поднесена је жалба валији у Скопљу, који је обећао затворене Србе да пусти, али у мјесто тога кајмакам их окувао у тешко

гвожђе и отјерао у Сјеницу. Уз то је у сва српска села поставио јаке војничке страже, које су почеле, да чине силан зулум над Србима. Како је све ово одавало намјере објесног кајмакама, то су се неколико српских првака упутили у Цариград, да од врховне власти траже заштиту пошто од домаћих власти нијесу против ових силних зулума могли наћи заштиту.

Цетињска читаоница. Мило нам је што можемо констатовати, да је преправка локала, у којој се читаоница налази, извршена тако, да се читаоница више познати не може. Зидови су лијепо обијељени, слике поправљене и укусно распоређене, књиге уређене, столови застрти новом чојом, а оне старе расклимане столице замијењене новима, са друштвеним насловом. Очекују се још завесе и линолеум за под, па ће читаоница бити оно што и треба да је — понос пријестонице. Овако препорођена, углађена и умивена чисто нас и сама привлачи и омиљава нам што дужи боравак у њој, а странци кад у њу дођу имају шта видјети. Кад се хоће све се може, јер без рада нема напретка, те зато у име грађанства вриједној и ваљаној управи захваљујемо на труду, молећи је да у започетом правцу истраје и оправда поклоњено јој повјерење. Сад се тек види како је наше писање било разложно!

Пресуда. Како се јавља из Загреба, инквизиторски суд по дјелу такозване велеиздаје невинијех људи изрећиће своју пресуду преко сутра, у понедељак. То ће уједно бити и пресуда, изречена над аустро-угарским правосуђем. Очекујемо.

Црне богиње. Као што се јавља из Солуна, тамо су се појавиле арапске богиње, које се све више шире. Како путници из Солуна врло често додирују и Црну Гору, то предостројност са наше стране не би излишна била. Боље је за времена!

Путници. За пошљедња три дана допутовало је на Цетиње 69 путника са стране. У сриједу је допутовало 19 путника и то: по 5 из Њемачке и Турске, 4 из Аустрије, 2 из Белгаје, а по 1 из Италије и Србије. Још је била и једна женска. Из унутрашњости (наших држављана) било је 28. У четвртак је било 23 путника и то: 11 из Аустрије, 7 из Њемачке, 3 из Турске и по један из Америке и Француске. Још је било 5 женских. Из унутрашњости је било 32. У петак је допутовало 27 путника и то: 9 из Аустрије, 7 из Италије, 4 из Њемачке, 3 из Турске, 2 из Америке, а по један из Енглеске и Белгије. Још је било 4 женске. Из унутрашњости је било 9.

Вријеме. И јуче је киша мало оросила, али није дуго трајала, те се вријеме прољепшало и сунце огрануло, али хоризонт ни данас није без облака.

Стогодишњица Г. 1911. 28. марта навршују се пуних сто година од како је преминуо Доситеј Обрадовић, те се Књижевна Задруга рјешила да са свима просвјетним српским корпорацијама на свечан начин прослави ову стогодишњицу.

Сазив бечког парламента. Сједница бечког парламента биће сазване још у току овог мјесеца, те ће сви покрајински сабори обуставити рад.

Против скандалозне штампе. У Биограду је прошле недјеље био збор про-

тиву скандалозне штампе, те је том приликом осуђено неморално писање „Карикатуре“, „Политике“ и др. којим ће се листовима објавити и бојкот. А ни једна ријеч не паде противу ових несрпских листова, који се толико заборављају, да служе туђинским интересима. А ако ништа изазива осуду и бојкот, а то је писање тих несрпских листова. Само на то се нико не сјети, ма да је куд и камо прече било.

Српски љекари. У уторак и сриједу имали су у Биограду састанак сви љекари у Краљевини.

Нестало га. Гимназист Лазар Рашовић — Дрекаловић из Куча, био је у Биограду осуђен на робију за убиство једне дјевојке. У пошљедње вријеме он је био упућен на рад у опсерваторију, одакле га је нестало прије наки дан. Лазар је за собом оставио писмо, у коме вели да ће себи одузети живот, па како се тога дана, када га је нестало, један непознати удавио у Сави, држало се да је то он. Сада је удављеников љеш нађен, али је утврђено, да је то са свим друго лице било. Тај случај помогао је Лазару да заматне траг и да побјегне, те се он сада налази свакако изван граница Србије. Како није искључена могућност, да Лазар потражи пријекрива у Црну Гору, то би наше власти требало да обрате пажњу на овај случај.

Кратке Вијести

Русија на Истоку. „Новоје Времја“ у црном бојама оцртава озбиљност положења на крајњем Истоку, те саопштава једно писмо из Владивостока, у којем се рат са Јапаном означаје сигурним за год. 1910. Јапан да се на врат на нос оружја, па за то ни Русија не смије пропустити ово вријеме, да протече узалуд и да буде опет неприправном затечена.

Положај у Грчкој. Положај краља Ђорђа је из дана у дан опаснији. Сваки се час очекује његова абдикација.

Пожар петролеја. Јуче на ноћ експлодирао је и трећи земљани резервоар сировог петролеја у Болеславу Петролеј је поплавио село Бања Сотовска, упалио 168 зграда и више особа унесређио.

Потрес. Сеисмограф је забиљежио прије три ноћи у Бечу у 12.17 лаки потрес у даљини од 70—80 километара.

Њемачки престолонашљедник прегазио дијете. Њемачки престолонашљедник на повратку са маревара у близини Herzfelda погазио је аутомобилом неко 6-годишње дијете, које је задобило тешких озлиједа. Дијете је одмах превезено у болницу, гдје се лијечи на пријестолонашљедничков трошак.

Уапшења ради велеиздаје у Истри. Ради велеиздаје уапшено је прекрucher у Истри данашњих 5 особа, које су све познате као предетници.

Књижевност

Горске руже. Г. Мићун Павићевић упутио нам је овај свој апел, који је управо и на све пријатеље српске књиге: „Како ни до данас није осигуран излазак мојих „Горских ружа“, то апелујем на Ваш патриотизам, свијест и савјест да би се у свом мјесту и околини братски и најактивније заузели око скупања претплата на исте. Пјесме ће бити врло поучне и цуне патриотског жара и

љубави према Народу, Отаџбини и Господару; изићиће 12 штампанијех табачка обичне осмине, а биће разаслање скупаљачима најлађе до конца октобра ове године. Цијена је комаду један пернер — круна. Претплата унапријед. Моле се господода скупаљачи, да ми новац и имена претплатника изволе упутити на доњу адресу најлађе до конца септембра ове године, како бих пјесме, које сам дао у штампу, могао откупити, а што прије — тим боље. Сваки скупаљач за свој труд од скупаљене претплате може узети десету круну, а уз то ће добити за себе један примјерак „Горских ружа“ у златном повезу“.

На „Цетињски Вјесник“ најбоље се преплатити код поште.

ОБЈАВА

Бр. 3068, из канцеларије К. Цр. Министарства Просвјете и Црквених Послова 5. септ. 1909 г. јавља се управама свих школа, да се у књижари Мартиновића и Иванишевића на Цетињу могу добити сви уџбеници и друге потребе за средње школе као и уџбеници државног издања за основне школе.

КЊИЖАРА и ПАПИРНИЦА

Мартиновића и Иванишевића
Цетиње, Балшића пазар

Имају за продају:

Књиге за све школе, мјешовиту папирну робу, разне врсте писаћег прибора, канцеларијске потребе, — све потребе за ђаци; сваковрсне дописне карте, разне кућевне украсе, дјечије потребе, — дарова за одрасле и за дјечу.

Поруџбине из унутрашњости примају се и тачно извршују. 2—3

О Г Л А С

Школске књиге, издања Државне Штампарије Књажевине Црне Горе и Краљевине Србије, продајем за ову школску сезону са 10% јефтиније од цијена на књигама, а све друге српске, грчке, латинске, њемачке, старословенске и руске књиге са 15% понуста.

Књижара

44

П. М. Калуђеровића.

О Г Л А С

Госп. Стеван Тофовић, комисионер у Солуну, који је ово дана лично походио Црну Гору, ставља своје услуге на расположење свима трговцима и у опште увозницима и извозницима у Црној Гори за сваковрсну робу коју Црна Гора увози или извози.

Солун као главно трговачко мјесто турске царевине свакако заслужује пажњу нашег трговачког свијета, те ће се многи услугама г. Тофовића корисно послужити.

Кореспонденција могућа на: српском, турском, француском, талијанском, грчком и арбанашком језику.

Услуга брза, тачна и солидна.

Адреса:

Petrouch Toffo, commissonaire
13.20 Salonique (Turquie).

ЉУБИЧИЦА КРЕМ и НАРЦИС КРЕМ

... помада, сапун и пудер ...

НАЈБОЉЕ СРЕДСТВО ЗА ЊЕГУ ЛИЦА

... ФАБРИЧКА МАРКА „Parfumerie Delion“ — Paris ...

ПАТЕНТ ОТВАРАЊЕ ПОВЛАЧЕЊЕМ ЗЕЛЕНОГ КОНЦА

ЦЕНА 1.20 нпр.

Продаја по свима апотекама, трговинама и фризерицама. Стовариште код Калуђеровића књижара — Цетиње.

ПОМАЖИМО
СРПСКУ
ИНДУСТРИЈУ

ДОБИЈА СЕ У СВИМА АПОТЕКАМА И БОЉЕ УРЕЂЕНИМ ТРГОВИНАМА И ФРИЗЕРНИЦАМА

Главна стовариште код Калуђеровића књижара — Цетиње

СВОЈ
СВОМЕ